

Sekcja Prawa Gospodarczego i Handlowego
przy Okręgowej Radzie Adwokackiej w Warszawie
Al. Ujazdowskie 49, 00-536 Warszawa, tel. 22 58 49 630 fax 22 58 49 622
www.ora-warszawa.com.pl; e-mail: sekcja.pgh@ora-warszawa.com.pl

Założenia: zmiany w zakresie procedury cywilnej – usprawnienie postępowań gospodarczych, zwiększenie znaczenia zasady koncentracji materiału dowodowego, poszerzenie dostępu obywateli do sądu poprzez ograniczenie barier finansowych,

Współczesny model postępowania gospodarczego powinien być oparty o zasadę szybkości i pewności rozstrzygnięcia sądowego. Zasada ta nie pozostaje w sprzeczności z zasadą rzetelnego procesu, przy zwiększeniu roli zasady koncentracji materiału dowodowego. Obecny model postępowania cywilnego nie zapewnia realnego dostępu do sądu i składania do zachowań nieuczciwych względem kontrahenta, z uwagi na nieefektywne postępowania sądowe, które mogą trwać się latami, bez gwarancji wyniku, a nawet przy pozytywnym rozstrzygnięciu, bez realnego znaczenia dla naprawy stosunków z uwagi na upływ czasu. Postuluje się następujące kierunkowe zmiany w zakresie procedury cywilnej, które mają przede wszystkim przyspieszyć postępowanie, ale także zwiększyć znaczenie samej aktywności stron postępowania i pełnomocników:

1. Podniesie roli fazy przygotowawczej oraz sprowadzenie roli rozprawy do etapu wydawania decyzji, ewentualnie po przesłuchaniu świadków;
2. Wprowadzenie możliwości wyznaczenia posiedzenia przygotowawczego, w możliwie najwcześniejszym terminie z możliwością wydawania zarządzeń i postanowień dowodowych. Obecnie roli tej nie spełnia posiedzenie niejawne, o którym mowa w art. 207 §4 kpc. Wprowadzenie posiedzenie przygotowawczego spełniałoby następujące ogólne cele: służyłoby zasadzie koncentracji materiału procesowego, identyfikacja kwestii spornych i bezspornych, wykluczenia ryzyka "zasadki" procesowej oraz zwiększeniu rzetelności postępowania, a także szans ugodowego zakończenia sporu. W szczególności na posiedzeniu takim następowaloby sformułowanie, skonkretyzowanie lub uproszczenie zagadnień występujących w sprawie, wykluczenie z postępowania nieuzasadnionych lub oczywiście bezzasadnych roszczeń lub twierdzeń zarzutów, omówienie zasadności i konieczności przedmiotowych i podmiotowych zmian pozwu lub odpowiedzi na pozew, przedstawienie przez strony listy świadków oraz pozostałych środków dowodowych przeznaczonych na

rozprawę, jak również określenie terminów na składanie pism dotyczących przebiegu postępowania przygotowawczego lub przygotowania rozprawy. W dalszej kolejności posiedzenie przygotowawcze służyłoby ewentualnemu uzyskaniu od strony przyznania określonych faktów lub stanowiska wobec faktów lub dokumentów, które zamierza wykazać lub wykorzystać strona przeciwna, tak aby unikać zbędnych zastrzeżeń dowodowych w toku rozprawy (np. potwierdzenie autentyczności określonych środków dowodowych). Ponadto, posiedzenie przygotowawcze miałoby na celu ewentualnie delegowanie określonych aspektów procesu na rzecz funkcjonariuszy sądowych (master), których ustalenia - po zatwierdzeniu przez sędziego - mogą być następnie przedstawione w toku rozprawy. Sekcja postuluje, aby przesłuchania świadków odbywały się także przed zaprzysiężonym specjalnym funkcjonariuszem sądu, a następnie przedstawiane sędziemu. W istocie takie przysłuchanie przypominałoby przesłuchanie w trybie odezwy sądowej. Dopiero w przypadku wychwycenia ewentualnych rozbieżności np. w zeznaniach świadka w stosunku do przedłożonych dokumentów, świadek poddawany byłby weryfikacji w toku rozprawy głównej (na wzór amerykańskiego „*cross examination*”). Dalej, na posiedzeniu takim powinno następować rozważanie zawieszenia postępowania lub zmiany terminu rozpoczęcia rozprawy, rozważanie konsolidacji dwu lub więcej postępowań albo podziału rozprawy na części celem rozstrąsania zagadnień wedle kolejności ich znaczenia dla merytorycznego rozstrzygnięcia sporu, a także ustalenie kolejności prezentacji materiału dowodowego pod kątem ewentualnego wydania wyroku co do zasady lub wyroku częściowego;

3. Możliwość wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym na podstawie pism przygotowawczych, (wzorem amerykańskim), w praktyce w postępowaniu gospodarczym wiele spraw sprowadzić się do kwestii prawnych bądź wykładni przedłożonych dokumentów;
4. Rozważenia wymaga wprowadzenie procedury na wzór ameryk. „*discovery*”. Sekcja wskazuje, iż podobne rozwiązania zostały już implementowane w ustawie o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji. Zgodnie z art. 17 tejże ustawy Sąd, na pisemny wniosek powoda, który uprawdopodobnił swoje roszczenie i zobowiązał się, że uzyskany w ten sposób dowód będzie wykorzystany jedynie na potrzeby toczącego się postępowania, może nakazać pozwanemu, osobie trzeciej lub organowi ochrony konkurencji wyjawić środek dowodowy służący stwierdzeniu faktu istotnego dla rozstrzygnięcia, znajdujący się w ich posiadaniu. Wniosek o wyjawienie środka dowodowego może złożyć również pozwany, który zobowiązał się, że uzyskany w ten sposób dowód będzie wykorzystany jedynie na potrzeby toczącego się postępowania. Jeżeli wniosek dotyczy środka dowodowego znajdującego się w aktach sprawy prowadzonej przez organ ochrony

IZBA ADWOKACKA
W WARSZAWIE

AUDEMUS IURA
NOSTRA DEFENDERE

Sekcja Prawa Gospodarczego i Handlowego
przy Okręgowej Radzie Adwokackiej w Warszawie
Al. Ujazdowskie 49, 00-536 Warszawa, tel. 22 58 49 630 fax 22 58 49 622
www.ora-warszawa.com.pl; e-mail: sekcja.pgh@ora-warszawa.com.pl

konkurencji, sąd może nakazać organowi ochrony konkurencji wyjawienie takiego środka tylko wówczas, jeżeli jego uzyskanie od strony przeciwnej lub osoby trzeciej jest niemożliwe lub nadmiernie utrudnione;

5. Procedura ujawnienia informacji oznacza, że z jednej strony strona ma prawo żądać udostępnienia lub przekazania określonego materiału procesowego, z drugiej zaś – sama zobowiązana jest taki materiał udostępnić lub przekazać stronie przeciwnej, lecz wyłącznie na jej żądanie. Żądania takie strony powinny być uprawnione do kierowania do siebie nawzajem, co do zasady bez udziału (pośrednictwa) sędziego, ale pod jego ewentualnym nadzorem. Strony powinny być zobowiązane bez udziału sądu do uzgodnienia harmonogramu ujawnienia istotnych informacji. Procedura ujawniania powinna zakładać także ustawowy obowiązek automatycznego przekazywanie sobie przez strony nawzajem określonego katalogu informacji, tzn. bez względu na żądanie strony przeciwnej, tj. np. w zakresie (i) tożsamości, danych kontaktowych oraz miejsce pobytu osób posiadających informacje na temat okoliczności podlegających ujawnieniu w toku *discovery*, (ii) dokumentów, zarówno w formie rzeczowej, jak i elektronicznej, oraz innych rzeczy lub dowodów rzeczowych pozostających w posiadaniu lub pod kontrolą sądu; (iii) wszelkiego materiału dowodowego wykorzystanego do wyliczenia wysokości szkody, której naprawienia domaga się strona; (iv) wszelkich umów ubezpieczenia dotyczących przedmiotu postępowania, z których może wynikać obowiązek naprawienia szkody; (v) tożsamości, danych kontaktowych oraz miejsce pobytu świadków, w tym wskazanie, którzy z nich będą wyłączenie przesłuchiwać poza rozprawą, lub transkrypt takiego przesłuchania, jeżeli zostało ono już przeprowadzone.
6. Należy dążyć do poszerzenia katalogu środków dowodowych w toku postępowania przygotowawczego, poprzez dopuszczenie takich instytucji wzorowanych na systemie amerykańskim, ale także postępowaniach arbitrażowych jak pisemne oświadczenie świadka, pisemne oświadczenie strony, pozasądowe przesłuchanie strony, pisemne pytania oraz żądanie przyznania przez stronę przeciwną oznaczonych okoliczności na piśmie. Przy tych

czynnościach warto rozważyć udział notariusza lub przesłuchania w kancelariach z udziałem pełnomocników obu strony i ich rejestracji za pomocą systemu audio i video;

7. Postępowania przygotowawcze powinno trwać nie dłużej niż 3-6 miesięcy i kończyć się wydaniem postanowienia o skierowaniu sprawy na rozprawę. Dodatkowo takie postanowienie powinno zawierać harmonogram oraz plan rozprawy. Optymalnym byłoby wprowadzenie, wzorem rozwiązań arbitrażowych, aby wyrok w sprawie gospodarczej był wydawany maksymalnie w ciągu 1 roku lub nawet 6 miesięcy. W przypadku spraw gospodarczych jest to szczególnie uzasadnione, albowiem brak płatności może doprowadzić do utraty płynności przedsiębiorstwa, a nawet jego upadłości, tym samym czyniąc sam wyrok w istocie bezprzedmiotowym. Analogiczna sytuacja zachodzi np. w przypadku tzw. sporów uchwałowych, gdzie istotnym czynnikiem jest czas w jakim nastąpi rozstrzygnięcie konfliktu w spółce;
8. Rozważyć należy możliwość ujawnienia przez sąd swojego wstępnego poglądu na prawo materialne, co przełożyłoby się na jakość postępowania dowodowego. Wskazać należy, że strony nie powinny poznawać poglądu na sprawę sądu dopiero z uzasadnienia orzeczenia. Rozwiązanie takie istnieje w prawie niemieckim, holenderskim oraz angielskim. Podkreślić należy, iż sąd zwykle posiada swój pogląd na sprawę pod kątem prawa materialnego na samym początku postępowania, co czyni całe postępowanie dowodowe, na skutek jego nieujawnienia, często fikcyjnym lub bezprzedmiotowym, zaś jedynie generuje zbędne koszty. Wydaje się, iż korzystniejszym rozwiązaniem byłoby wyposażenie stron w możliwość swoistego „przekonania” sądu co do sposobu rozumienia prawa materialnego, ale nie dopiero na etapie apelacji;
9. Sąd winien być zobowiązany do rozstrzygnięcia wszystkich kwestii formalnych w ramach posiedzenia wstępnego, takich jak przekazanie sprawy według właściwości lub odrzucenie pozwu. Dokonanie powyższych czynności na późniejszym etapie winno być niedopuszczalne;
10. Niezłożenie przez stronę odpowiedzi na pozew, powinno uprawniać Sąd do wydania wyroku zaocznego;
11. Wskazać należy, iż należy dążyć do zwiększenia efektywności zarządzania samą rozprawą i zwiększeniem koncentracji materiału dowodowego, a także eliminacji możliwości wydawania rozstrzygnięć formalnych na późniejszym niż pierwsze posiedzenie etapie. Strony postępowania nie powinny być zaskakiwane nagłymi zmianami w tym zakresie;

Sekcja Prawa Gospodarczego i Handlowego
przy Okręgowej Radzie Adwokackiej w Warszawie
Al. Ujazdowskie 49, 00-536 Warszawa, tel. 22 58 49 630 fax 22 58 49 622
www.ora-warszawa.com.pl; e-mail: sekcja.pgh@ora-warszawa.com.pl

12. Opłaty sądowe w Polsce stanowią istotną barierę ekonomiczną w dostępie do sądu. Zwrócić należy także uwagę, na kwestie wielu niekonsekwencji ustawodawcy związanych z regulacją kosztów w poszczególnych typach postępowania i brak spójność systemu opłat w zależności od rodzaju przedmiotu sporu. Przykładowo w sprawie o zaskarżenie uchwały spółki akcyjnej o podziale dywidendy wartość przedmiotu sporu może wynosić 1.000.000 zł, zaś ustawodawca wprowadza opłatę stałą w wysokość 2.000 złotych mając na uwadze ochronę prawa do sądu i prawa akcjonariuszy mniejszościowych do zaskarżenia uchwał. Niemniej takie podmioty raczej nie mają kłopotów z poniesieniem opłat sądowych. Podobnie opłat w sprawie o rozwiązanie spółki (wartej miliony złotych) wynosi ledwie 2.000 zł. Raczej symboliczna wydaje się także opłata w sprawie odwołania od decyzji Prezesa UOKiK w kwocie 1.000 zł, w sprawach przykładowo koncentracji czy postępowań antymonopolowych z udziałem koncernów. Dla odmiany w sprawie o zapłatę przy takiej samej wartości przedmiotu sporu, opłata od pozwu będzie wynosić aż 50.000 zł. Podobnie w sprawach odszkodowawczych, gdzie trudno uznać, aby podmiot wnoszący pozew miał być finansowo przygotowany do prowadzonego postępowania. Niestety instytucja zwolnienia od kosztów sądowych w części czy w całości nie spełnia zwykle swojej roli, albowiem sądy przeważnie stają na stanowisku, że strona inicjująca postępowanie powinna być przygotowana finansowo na taką ewentualność. Prawie niemożliwością jest uzyskanie zwolnienia w przypadku przedsiębiorcy, a zwykle dla małego czy nawet średniego przedsiębiorcy koszt 50.000 zł jest kosztem znaczącym. Sądy bowiem biorą pod uwagę głównie stan środków na koncie, pomijając fakt, że przecież te środki są zabezpieczone na pokrycie zobowiązań krótkoterminowych i długoterminowych (np. kosztów pracowniczych, zobowiązań względem kontrahentów).
13. Istotną barierę do sądu stanowi także opłata od apelacji, która co do zasady, wnoszona jest w takiej samej wysokości jak opłata od pozwu. Brak jest racjonalnych argumentów, które przemawiałyby za tak wysoką opłatą. Przede wszystkim postępowanie apelacyjne zwykle jest ograniczone do jednego terminu rozprawy, w ramach której nie jest prowadzone

postępowanie dowodowe jak w I instancji. Tym samym pobieranie drugi raz opłaty (niejako za to samo) nie ma racji. Po drugiej stronie nie powinna płacić na wstępie za samą możliwość zaskarżenia błędnego orzeczenia Sądu, nieraz dotkniętego oczywistym i rażącym naruszeniem prawa. Tym samym sama możliwość naprawienia oczywiście rażącego błędu sądu bardzo często jest uzależniona od ekonomicznych możliwości strony apelującej. Również w tym przypadku potencjalnym rozwiązaniem byłoby znaczące obniżenie opłaty apelacyjnej, lub w ogóle zniesienie tej opłaty i orzekanie co do kosztów w rozstrzygnięciu końcowym. Brak środków finansowych apelanta często prowadzi do zaniechania do złożenia apelacji ze szkodą dla wymiaru sprawiedliwości, prowadzi bowiem do utrzymania błędnego orzeczenia w obrocie.

14. Wskazać należy, iż opłata stosunkowa w wysokości 5% jawi się jako wygórowana. Ustawodawca zauważył te kwestie także na etapie kolejnych nowelizacji. Przykładowo nowelizację w 2010 i 2015 wprowadziły do art. 13 ust. 2 i 3. Zgodnie z ust. 2 opłata stosunkowa w sprawach o roszczenia wynikające z czynności bankowych, o których mowa w art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (Dz.U. z 2015 r. poz. 128, z późn. zm.), pobierana od konsumenta albo osoby fizycznej prowadzącej gospodarstwo rodzinne wynosi 5% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia, jednak nie mniej niż 30 złotych i nie więcej niż 1000 złotych. Z kolei zgodnie z ust. 3 opłata stosunkowa w sprawach o prawa majątkowe dochodzone w postępowaniu grupowym wynosi 2% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia, jednak nie mniej niż 30 złotych i nie więcej niż 100 000 złotych. Podnieść należy, iż brak jest jakichś szczególnych powodów dla różnicowania sytuacji konsumenta na gruncie art. 13 ust. 2 oraz art. 13 ust. 1. Przy czynnościach bankowych maksymalna opłata wynosić może jedynie 1.000 zł, zaś przy innych nie wiedzieć czemu aż 100.000 zł. Podobnie przy postępowaniach grupowych, które cechuje duży poziom skomplikowania opłata stosunkowa wynosi jedynie 2 %, podczas gdy w przy innych typach powództw aż 5%.
15. Tym samym, w zakresie opłaty stosunkowej pobieranej od pozwu opłata ta powinna być co najmniej zmniejszona do 3% (z obecnych 5%), albo w ogóle zniesiona na rzecz orzeczenia o kosztach w rozstrzygnięciu końcowym.
16. Rozważenia wymaga wprowadzenie systemu jednolitych opłat sądowych wzorem amerykańskim (maksymalna opłata wynosi ok. 700 USD). Argumentem za wprowadzeniem jednolitych opłat stałych mogą być asymetryczne stosunki gospodarcze. Ta sama kwota

IZBA ADWOKACKA
W WARSZAWIE

AUDEMUS TURA
NOSTRA DEFENDERE

*Sekcja Prawa Gospodarczego i Handlowego
przy Okręgowej Radzie Adwokackiej w Warszawie*
Al. Ujazdowskie 49, 00-536 Warszawa, tel. 22 58 49 630 fax 22 58 49 622
www.ora-warszawa.com.pl; e-mail: sekcja.pgh@ora-warszawa.com.pl

stosunkowa np. wspomniane 50 tys. złotych stanowi niewspółmierne obciążenia dla małego przedsiębiorcy w stosunku do dużego koncerny. Stąd podnieść można, iż system opłat stosunkowych ma w istocie charakter dyskryminacyjny.

ADWOKAT
Kamil Szmid
dr Kamil Szmid

Adw. dr Kamil Szmid

Przewodniczący Sekcji Prawa Gospodarczego i Handlowego Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie

Pełnomocnik Prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej ds. sekcji tematycznych